

Wpływ umiejętności cichego czytania ze zrozumieniem na powodzenia dydaktyczne uczniów

Sprawdziany kompetencji wpisały się już na stałe w szkolną rzeczywistość. Aby uczeń osiągał w nich zadowalające wyniki musi być przygotowywany do nich możliwie najwcześniej. Zdobywanie wiedzy na kolejnych etapach edukacji ułatwia przede wszystkim czytanie ze zrozumieniem, które pozwala samodzielnie i skutecznie korzystać z różnych źródeł wiedzy.

Czytanie ze zrozumieniem miało i ma nadal znaczenie szczególne. Kształcenie ustawiczne oraz różnego typu samokształcenie opiera się przede wszystkim na czytaniu ze zrozumieniem. Umiejętność cichego czytania odgrywa ważną rolę w rozwoju intelektualnym uczniów jak również jest jednym z zasadniczych warunków powodzenia ucznia w szkole i stanowi podstawę do pracy samokształceniowej prowadzonej przez całe życie. Jeden z uczonych E. Malmquist określa ciche czytanie ze zrozumieniem nazwą - czytanie „dla życia”. Nauczyć dzieci czytać to otworzyć przed nim drogę rozwoju umysłowego, umożliwić uniezależnienie się od innych osób, jest umiejętnością praktyczną, potrzebną w różnych okolicznościach życia.

Ustawiczne kształcenie opiera się przede wszystkim na czytaniu ze zrozumieniem, a rozwój nauki i techniki niesie coraz więcej instrukcji, opisów, informacji niezbędnych każdemu człowiekowi. Zdobyta umiejętność cichego czytania ze zrozumieniem otwiera przed uczniem perspektywę samodzielnego i skutecznego uczenia się, pokonywania trudności w procesie przyswajania i pogłębiania i utrwalania wiedzy.

Prawie we wszystkich pracach omawiających przyczyny niepowodzeń szkolnych autorzy podkreślają, iż jedną z często występujących przyczyn jest nieopanowanie cichego czytania. J. Konopnicki zwraca uwagę na ogromną rolę jaką, odgrywa ciche czytanie ze zrozumieniem w powodzeniu szkolnym i życiowym człowieka. M. Tyszkowa przeprowadzając badania stwierdziła, że uczniowie, którzy wykazali brak postępów w cichym czytaniu ze zrozumieniem, mieli trudności w dalszej nauce. Brak umiejętności cichego czytania utrudniał im korzystanie z podręczników i był powodem słabszych zainteresowań czytelniczych. Zdaniem autorki, uczniowie tacy muszą się charakteryzować brakami w wiadomościach nie tylko z języka polskiego, ale i z innych przedmiotów nauczania. Podstawą powodzenia szkolnego jest wczesne i sprawne opanowanie cichego czytania, bowiem ułatwia ona naukę już w klasach niższych i jednocześnie lepiej przygotowuje do systematycznej nauki w klasach następnych.

Braki powstałe w pierwszych latach nauki w zakresie opanowania czytania ograniczają sprawność uczenia się w klasach starszych. Wśród czynników ograniczających sprawność uczenia się wymienia między innymi braki z klas poprzednich w zakresie wiadomości i sprawności koniecznych do opanowania materiału klas niższych. Do tych braków zalicza się nie umiejętność czytania cichego, co wyraża się niezrozumieniem treści, wolnym tempem, szeptaniem i wąskim zakresem uwagi wzrokowej przy czytaniu. Czytanie powinno prowadzić do zrozumienia tekstu, wówczas jest czytaniem efektywnym,

wzbogaca warsztat pracy ucznia i może być spożytkowane przez niego dla rozwoju własnej „osobowości”. Podstawowe umiejętności wnikliwego i twórczego czytania dziecko powinno opanować już w pierwszych latach nauki szkolnej. W związku z tym naukę czytania należy jak najbardziej bogacić i uatrakcyjniać, aby uczeń był zaangażowany w nią intelektualnie i emocjonalnie.

Wyrobienie nawyku poprawnego cichego czytania otwiera przed uczniem perspektywę systematycznego i skutecznego uczenia się, pokonywania trudności w procesie uczenia się, opanowania i pogłębiania wiedzy oraz, że proces wykształcenia przyszłego czytelnika, rozbudzenie zamięłowania do książek, rozsmakowanie w nich zaczyna się już w klasie I-II na gruncie zorganizowanego i poprawnie stosowanego cichego czytania. Błędy i niedopatrzania tego okresu pozostawiają trwałe ślady, gdyż nawyki ukształtowane w czasie pierwszych kontaktów dziecka ze słowem drukowanym mają mu towarzyszyć bardzo długo, a często przez całe życie.

Na współzależność między cichym czytaniem ze zrozumieniem, a powodzeniem w nauce zwraca uwagę J. Konopnicki, stwierdza, że braki w zakresie cichego czytania ze zrozumieniem decydują niejednokrotnie o powodzeniu w nauce i w życiu. „Bez umiejętności cichego czytania i koncentracji uwagi uczeń nie będzie mógł skutecznie korzystać z pisanych i drukowanych tekstów, a zatem musi się to odbić nie tylko na umiejętnościach z zakresu języka polskiego, ale na wszystkich przedmiotach szkolnych z wyjątkiem rysunku i wychowania fizycznego.”

Ciche czytanie ma również duży wpływ na wyniki w matematyce, szczególnie przy rozwiązywaniu zadań z treścią. „Uczniowie nie umieją rozwiązywać zadań nie dlatego, że nie umieją, lecz dlatego, że nie zrozumieli dobrze wszystkich danych czytając treść zadania.” Nie chodzi więc o ich zdolność rozumowania, lecz o zdolność „czytania ze zrozumieniem”. Badania nad cichym czytaniem przeprowadził M. Grygorczuk. Porównał tempo cichego czytania oraz stopień rozumienia i percepcję tekstu u badanych grup uczniowskich. Stwierdził, iż dzieci uczące się o klasach łączonych mają lepiej opanowaną umiejętność cichego czytania ze zrozumieniem, niż koledzy w szkołach wyżej zorganizowanych o klasach pojedynczych. „Czytanie ze zrozumieniem jest furtką, która otwiera ogromne możliwości kształcenia się, rozwijania własnej osobowości, nadążania za narastającą wiedzą”. Część uczniów, nie tylko na szczeblu nauczania początkowego, ale również wyższych klasach szkoły podstawowej nie opanowała w dostatecznym stopniu umiejętności cichego czytania ze zrozumieniem.

Opanowanie cichego czytania ze zrozumieniem warunkuje powodzenie szkolne i życiowe dziecka. Efektywne uczenie się daje dodatkową satysfakcję, zadowolenie z szybkiego, łatwiejszego opanowania materiału, co sprzyja rozwojowi dalszych zainteresowań i motywacji związanych z doskonaleniem techniki czytania. Natomiast uczeń, który ma trudności ze zrozumieniem tego, co czyta, nie może liczyć na wewnętrzną nagrodę, wzmacniająca jego poczynania, dlatego też wpływa to na ukształtowanie się negatywnej postawy wobec zadań i samego siebie, a co za tym idzie niechęć do tekstu jako źródła wiedzy. Uczeń taki nie będzie rozszerzał i utrwał wiadomości za pomocą dostępnych źródeł drukowanych, osłabia to jego zainteresowania czytelnicze i zmusi do korzystania z innych źródeł przekazu wiedzy lub osób jako informatorów.

Aby temu zapobiec należy podjąć systematyczną i celową pracę nad kształtowaniem tej umiejętności już od pierwszej klasy, a nawet w przedszkolu. Badania przekonują, iż

odpowiednia organizacja działalności wychowawczo - dydaktycznej na poziomie wychowania przedszkolnego jest czynnikiem dominującym w procesie przygotowania dzieci do nauki czytania.

Dzieci dobrze przygotowane lepiej radzą sobie w szkole. Kształtowanie umiejętności czytania ze zrozumieniem wymaga nie tylko stosowania odpowiednich ćwiczeń, ale także właściwej organizacji z tekstem. Tylko takie czytanie, które prowadzi do zrozumienia treści tekstu jest czytaniem efektywnym, wzbogaca warsztat pracy ucznia i przyczynia się do rozwoju jego własnej osobowości.

Dzieci lubią książki. A jeszcze bardziej lubią, gdy się im je czyta. Istnieje szansa, że jeśli będziemy dużo czytać dzieciom, miłość do książek pozostanie im na całe życie. – Jest to gorąca prośba moja i na pewno wszystkich nauczycieli.

BIBLIOGRAFIA

- J. Malendowicz, O trudnej sztuce czytania i pisania, Warszawa 1978.
- J. Konopnicki, Powodzenia i niepowodzenia szkolne. Warszawa 1966.
- J. Bałachowicz, Kształtowanie umiejętności czytania ze zrozumieniem. Warszawa 1988.
- E. Malmąist, Nauka czytania w szkole podstawowej, Warszawa 1982.
- A. Warsicka, Stopień opanowania cichego czytania a powodzenie dziecka w nauce szkolnej Poznań 1977.

Z materiałów edukacyjnych na portalu <http://edukator.edux.pl/>